บทที่ 1
บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

สถานการณ์ปัญหามลพิษของไทยที่ผ่านมา ส่วนใหญ่เกิดจากการพัฒนาทั้งทางด้านอุตสาหกรรมและทางด้านการเกษตร กระบวนการผลิตในขั้นตอนต่างๆนั้นมักจะก่อให้เกิดมลพิษขึ้น แต่ผู้ประกอบกิจการมักจะไม่คำนึงถึงปัญหามลพิษที่เกิดขึ้น แต่จะคำนึงถึงปริมาณการผลิตและรายได้ที่เพิ่มขึ้นจากการพัฒนาดังกล่าว ซึ่งมลพิษต่างๆที่เกิดขึ้นนั้น ไม่ว่าจะเป็น มลพิษทางน้ำ มลพิษทางอากาศ มลพิษทางเสียง ที่ถูกปลดปล่อยออกสู่สิ่งแวดล้อม ซึ่งส่งผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ สุขภาพอนามัย ทรัพย์สิน และสิ่งแวดล้อม จากการสำรวจปัญหาเหตุเดือดร้อนรำคาญของกรมอนามัยในช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2535-2539 และจากการสัมมนาเจ้าหน้าที่สาธารณสุขสำนักงานเขตกรุงเทพมหานคร 38 แห่ง และการจัดลำดับความสำคัญของปัญหาเหตุเดือดร้อนรำคาญที่เกิดจากสถานประกอบการเมื่อปี พ.ศ 2539 (กรมอนามัยสิ่งแวดล้อม, 2548) พบว่า สถานประกอบการโรงสีข้าวด้วยเครื่องจักร เป็นส่วนสำคัญทำให้เกิดปัญหาเดือดร้อนรำคาญจากมลพิษ ได้แก่ กลิ่น ฝุ่นละออง และเสียงดัง ซึ่งมลพิษเหล่านี้จะฟุ้งกระจายออกสู่บรรยากาศนอกสถานประกอบการ ทำให้ประชาชนที่อาศัยอยู่ใกล้เคียงได้รับความเดือดร้อนรำคาญจนเป็นอันตรายแก่สุขภาพได้ สาเหตุของการเกิดมลพิษนั้น เกิดจากการจัดการที่ไร้ประสิทธิภาพ การขาดการดูแลและการควบคุมที่บกพร่องของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การที่ไม่ให้ความสำคัญอย่างจริงจังในการจัดการปัญหามลพิษของทางรัฐบาล และช่องว่างทางกฎหมายที่ผู้ประกอบการมักใช้ในการหลบเลี่ยงและปฏิเสธความรับผิดชอบ จึงทำให้ยังมีมลพิษเกิดขึ้นอยู่มาก

จังหวัดพิษณุโลกมีพื้นที่รวม 10,655.62 ตารางกิโลเมตรหรือ 6,759,909 ไร่ มีประชากรทั้งหมด 867,356 คน (กรมการปกครองจังหวัดพิษณุโลก, 2549) จังหวัดพิษณุโลก เดิมชื่อเมืองสองแคว มีความเป็นมาตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 15 สมัยขอมมีอำนาจปกครองแถบนี้ เดิมทีที่ตั้งเมืองสองแควอยู่บริเวณวัดจุฬามณี ซึ่งเป็นวัดเก่าแก่ของจังหวัดพิษณุโลก และตั้งอยู่ระหว่างแควน่านกับลำน้ำแควน้อย จึงเป็นเหตุให้เป็นที่มาของชื่อเมืองสองแคว จังหวัดพิษณุโลกเป็นจังหวัดหนึ่งที่มีการปลูกข้าวเป็นอาชีพหลักของคนในจังหวัด เนื่องจากจังหวัดพิษณุโลกมีพื้นที่เป็นที่ราบลุ่มแม่น้ำ มีแม่น้ำไหลผ่าน 2 สาย คือ แม่น้ำน่าน และแม่น้ำยม ทำให้มีน้ำอุดมสมบูรณ์ เอื้อให้ทำการปลูกข้าวได้ผลผลิตดี และมีการปลูกข้าวได้มากถึง 2-3 ครั้งใน 1 ปี โดยมีเนื้อที่ปลูกข้าวจำนวน

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

1,288,283 ไร่ มีผลผลิตรวม 733,452,759 กิโลกรัม ทำรายได้รวมให้เกษตรกรถึง 2,936,669,219 บาท (กรมพัฒนาที่ดิน, 2545) ทำให้จังหวัดพิษณุโลกมีโรงสีข้าวเป็นจำนวนมากด้วยเช่นเดียวกัน เพื่อรองรับผลผลิตที่มีจำนวนมาก ซึ่งมีจำนวนโรงสีข้าวมากถึง 640 โรง และอำเภอพรหมพิราม เป็นอำเภอที่มีการทำนาอย่างเข้มข้น และมีจำนวนโรงสีมากที่สุดถึง 112 โรง (กรมโรงงาน, 2548)

เนื่องจากโรงสีข้าวเป็นโรงงานอย่างหนึ่งซึ่งมักมีปัญหาด้านมลพิษ กระบวนการผลิตในขั้นตอนต่าง ๆ ของโรงสีข้าวมักจะเป็นบริเวณที่เปิดโล่งซึ่งจะมีการปดปล่อยมลพิษต่าง ๆ ออกมา ได้แก่ ฝุ่นละออง ความร้อน เสียงดัง ซึ่งจะส่งผลต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพร่างกาย ทั้งของผู้ประกอบกิจการเอง ผู้ที่อาศัยอยู่ในบริเวณใกล้เคียง และที่สำคัญคือผู้ที่ปฏิบัติงานในโรงสีข้าวที่ต้องสัมผัสกับมลพิษเป็นประจำ อาจส่งผลโดยตรงต่อสุขภาพ เช่น ฝุ่นละอองอาจทำให้เกิดการระคายเคืองต่อระบบทางเดินหายใจและผิวหนัง จากรายงาน 504 (โรงพยาบาลพุทธชินราช, 2546) สาเหตุการป่วย 10 อันดับแรกของจังหวัดพิษณุโลก ในปี พ.ศ. 2546 สาเหตุการป่วยอันดับที่ 1 คือ โรคระบบหายใจ มีจำนวนมากถึง 466,491 คน อัตราส่วนต่อแสนประชากรคือ 53,697.11 คน และเสียงดังอาจทำให้ระบบประสาทหูทำงานได้ไม่เต็มที่ เกิดอาการหูตึงหรือถึงขั้นหูหนวกได้ หากได้รับเสียงที่มีความดังเกินมาตรฐานติดต่อกันเป็นเวลานาน เป็นต้น ดังนั้นจึงควรมีการจัดการที่มีประสิทธิภาพเพื่อป้องกันและควบคุมมลพิษที่เกิดขึ้นในกระบวนการผลิต และการให้ความสนใจและร่วมกันพิจารณาหาแนวทางการจัดการจากทั้งหน่วยงานของรัฐ ผู้ประกอบการ ผู้ปฏิบัติงาน โดยใช้มาตรการป้องกันและควบคุมที่เหมาะสม

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะทำการศึกษาว่าโรงสีข้าวมีกระบวนการผลิตอย่างไร ขั้นตอนในกระบวนการผลิตใดที่ทำให้เกิดมลพิษ ก่อให้เกิดมลพิษต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของปฏิบัติงานระดับใด ผู้ปฏิบัติงานในโรงสีข้าวมีความคิดเห็นต่อผลของมลพิษที่เกิดจากกระบวนการผลิตอย่างไร และผู้ประกอบการโรงสีข้าวมีการจัดการกับปัญหามลพิษที่เกิดจากกระบวนการผลิตอย่างไรบ้าง เพื่อจะได้เป็นแนวทางในการวางแผนจัดการ การป้องกันและแก้ไขปัญหามลพิษในโรงสีข้าว เพื่อไม่ให้เกิดผลต่อสิ่งแวดล้อม และเป็นแนวทางในการจัดการมลพิษแก่โรงสีข้าว อื่น ๆ

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาบริบทของปัญหามลพิษที่เกิดจากกระบวนการผลิตของโรงสีข้าว
2. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของผู้ปฏิบัติงานในโรงสีข้าวถึงผลกระทบของมลพิษที่เกิดจากกระบวนการผลิตของโรงสีข้าว
3. เพื่อศึกษาการจัดการมลพิษจากกระบวนการผลิตของโรงสีข้าวของผู้ประกอบกิจการ

1.3 สมมติฐานการวิจัย

การจัดการมลพิษของผู้ประกอบกิจการโรงสีข้าวสามารถช่วยลดมลพิษที่เกิดจากกระบวนการผลิตของโรงสีข้าว

1.4 ขอบเขตการวิจัย

4.1 ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่ศึกษา (Study Area) ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาโรงสีข้าวในเขตอำเภอพรหมพิราม จังหวัดพิษณุโลก จำนวน 112 แห่ง

4.2 ขอบเขตด้านเนื้อหา

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาการจัดการมลพิษของผู้ประกอบกิจการโรงสีข้าว ในอำเภอพรหมพิราม จังหวัดพิษณุโลก โดยมีเนื้อหาดังนี้

1. บริบทของปัญหามลพิษที่เกิดจากกระบวนการผลิตของโรงสีข้าว
    1.1. บริบททั่วไปของพื้นที่
        1.1.1 บริบททั่วไปของจังหวัดพิษณุโลก
        1.1.2 บริบททั่วไปของอำเภอพรหมพิราม
    1.2. บริบทของโรงสีข้าว
        1.2.1 ปัจจัยการผลิต
        1.2.2 กระบวนการผลิต
        1.2.3 ผลผลิต
    1.3. บริบทของปัญหามลพิษที่มีผลต่อผู้ปฏิบัติงานในโรงสีข้าว
        1.3.1 บริบทปัญหามลพิษจากฝุ่นละออง
        1.3.2 บริบทปัญหามลพิษจากเสียง
        1.3.3 บริบทปัญหามลพิษจากความร้อน
2. ศึกษาผลของมลพิษที่เกิดจากกระบวนการผลิตของโรงสีข้าวต่อผู้ปฏิบัติงานในโรงสีข้าว
    2.1 ผลของฝุ่นละอองต่อผู้ปฏิบัติงานในโรงสีข้าว
        -การระคายเคืองระบบทางเดินหายใจ
        -ภาวะภูมิแพ้
    2.2 ผลของเสียงต่อผู้ปฏิบัติงานในโรงสีข้าว
        - การได้ยินเสียง
        - สุขภาพจิต

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright © by Chiang Mai University
All rights reserved

- รบกวนสมาธิ
- ประสิทธิภาพของการทำงาน
- การติดต่อสื่อสาร

2.3 ผลของความร้อนต่อผู้ปฏิบัติงานในโรงสีข้าว

-เป็นลมเนื่องจากความร้อนในร่างกายสูง
-ตะคริวเนื่องจากความร้อน
-การอ่อนเพลียเนื่องจากความร้อน
-การขาดน้ำ
-เกิดผดผื่นขึ้นตามบริเวณผิวหนัง

2.4 การป้องกันตัวเองของผู้ปฏิบัติงานในโรงสีข้าวจากมลพิษที่เกิดจากกระบวนการผลิตของโรงสีข้าว

3. เพื่อศึกษาการจัดการมลพิษจากกระบวนการผลิตของโรงสีข้าวของผู้ประกอบกิจการ

3.1ด้านวิชาการและเทคโนโลยี

3.2 การศึกษาและประชาสัมพันธ์

1.4.3 ขอบเขตด้านประชากร

1. ผู้ประกอบกิจการโรงสีข้าวใน อำเภอพรหมพิราม จังหวัดพิษณุโลก จำนวน 112 คน

2. ผู้ปฏิบัติงานในสถานประกอบกิจการโรงสีข้าวใน อำเภอพรหมพิราม จังหวัดพิษณุโลก จำนวน 189 คน

1.5 นิยามศัพท์

การจัดการมลพิษ หมายถึง การจัดการด้านวิชาการและเทคโนโลยี การให้การศึกษาและประชาสัมพันธ์

ผลของมลพิษ หมายถึง สิ่งที่เกิดจากกระบวนการผลิตในขั้นตอนต่างๆของโรงสีข้าว ซึ่งก่อให้เกิดผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของผู้ปฏิบัติงานในโรงสีข้าว ได้แก่ ฝุ่นละออง เสียงดัง ความร้อน

ผลของมลพิษจากฝุ่นละออง หมายถึง มลพิษที่ทำให้เกิด การเกิดการระคายเคือง การเกิดภาวะภูมิแพ้

ผลของมลพิษจากเสียง หมายถึง มลพิษที่มีผลต่อการได้ยินเสียง ผลต่อการติดต่อสื่อสาร ผลต่อสมาธิ ผลต่อสุขภาพจิตและผลต่อประสิทธิภาพของการทำงาน

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

ผลของมลพิษจากความร้อน หมายถึง มลพิษที่มีผลทำให้เกิด การอ่อนเพลียเนื่องจากความร้อน การขาดน้ำ เป็นลมเนื่องจากความร้อนในร่างกายสูง ตะคริวเนื่องจากความร้อนและเกิดผดผื่นขึ้นตามบริเวณผิวหนัง

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved